

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibvs Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Capvt VI. De notis signis Messiaë à Prophetis prædictis, ubi etiam simul ostenditur in Christo Domino fuisse reperta.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

CAPVT V.

Secunda disputationis pars, in qua ostenditur Christum IESVM MARIÆ Filium, verum fuisse Mesiam.

Validissimis & quam plurimis argumentis, Christus Dominus ostendit se esse verum Mesiam, ut sic etiam adimpleatur predicta in superioribus Danielis prophetia, illis verbis, *Confirmavit autem pactum multis*: ubi clarè prædixit Christum Dominum Evangelium, seu novum testamentum, (id enim sonat pactum) multis testimonijs, & argumentationum generibus comprobaturum. Quinque verò præcipuè modis sive argumentorum classibus demonstratur Christum Dominum, verum fuisse Mesiam, ejusque doctrinam à DEO esse profectam.

Quinque enim modis Dominus noster probavit se Mesiam esse, & doctrinam à Deo esse profectam, eamque cunctis hominibus ad percipiendam viam æternam omnino esse necessariam. Primum genus probationis constat multis, varijs, & adeo gravibus testimonijs, ut ea nulla tergiversatione eludi possint. Primum testimonium fuit Angelorum, in ortu Christi annunciantium pastorem eo die natum esse Salvatorem mundi. Secundum testimonium fuit Magorum, qui ex Oriente venientes, natum jam esse Regem Judæorum novæ stellæ miraculo confirmaverunt.

Primo probatur testimonio.

Luc. 2. Matt. 2.

Luc. 1. & 2.

Matt. 2. Luc. 3.

Joan. 1.

Matt. 3. & 17.

Matt. 17.

Secundo miraculis.

Joan. 7.

Tertio ex vita & moribus.

Isa. 53. Psal. 21. Matt. 27.

Tertium fuit eorum, qui illo ipso tempore, quo Christus natus est, iustitia, pietateque, ac sanctitate insignes, & apud Judæos perquam nobiles habebantur, ut Elisabeth, Zacharias, Simeon & Anna. Quartum fuit multiplex testimonium, & præconium Joannis Baptistæ, cui Judæi non poterant contradicere. Quintum fuit testimonium DEI Patris magnificè & gloriose datum in baptismo, & transfiguratione Christi. Sextum fuit Moysi & Eliæ, qui apparuerant in transfiguratione Christi, & testificati sunt ipsum esse Mesiam. Septimum fuit testimonium ipsorum Phariseorum, de quibus unus Nicodemus dixit: *Scimus, quia à Deo venisti Magister*. Octavum etiam ipsorum Dæmonum, qui ejeci ab ipso ex humanis corporibus affirmabant ipsum esse Christum, & Filium DEI.

Secunda probatio versatur in miraculis Christi, quæ fuerunt plurima, maximaque. Quæ præcipue Judæi, ut refert Joannes cap. 7. dicebant: *Nunquid Christus, cum venit, plura signa faciet, quam quæ hic facit?* Dupliciter autem ex hoc loco urgentur Judæi, siquidem Dominus noster, & omnia miracula fecit, quæ facturum Mesiam prædixerant Prophetæ, & fecit ea miracula, quibus declararet, ac probaret se DEI Filium esse, verumque Mesiam.

Tertia probatio datur ex vita, & moribus, ex passione item, & morte Domini nostri. Eam enim vitam egit Dominus noster, ipsi moribus fuit, eam doctrinam prædicavit denique tali vita, moribus, & doctrina fuit, quasi futurum Mesiam vates præscripterant. Ea præterea passus est à Judæis, eoque mortis genere necatus est, ut de ipso Isaiam capite 53. & Davidem Psalmo 21. vaticinatos esse, dubitari nullo modo possit. His adde prodigia, quæ Domino nostro morte contigerunt, Sol

Ihom. à Jesu Oper. Tom. 1.

usquequaque defecit, & sanè præter naturalem rerum cursum, & ordinem horribili motu terra contremuit: velum templi discissum est: sepulchra patuerunt, multique de mortuis ad vitam revocati, visi sunt multis, & testificati JESUM esse Mesiam. Quibus prodigijs pernotus Centurio exclamavit: *Perè hic homo Filius Dei erat.*

Quartum & ultimum genus probationis, consistit in prædictionibus Christi Domini nostri, quarum omnium veritatem eventus comprobavit. Fuerunt autem prædictiones Christi se. è hujusmodi. a Prima fuit de sumptu ruina, & exitio Judæorum. b Secunda, de miraculis, quæ facturi erant ipsius Discipuli, & sectatores. c Tertia, de maximis & acerbissimis persecutionibus, quas erant passuri. d Quarta, de Evangelio suo per omnem terram prædicando. e Quinta, de Ecclesia sua usquequaque, & in universo orbe propaganda. f Sexta, quod eadem Ecclesia, licet foret ubique terrarum, & gentium oppugnanda, divexanda & conflanda, nihilominus tamen usque ad consummationem sæculi esset permansura. g Denique septima & ultima, de genere mortis suæ, de resurrectione post triiduum, de missione Spiritus sancti, de nomine suo apud omnes gentes nobilitando & clarificando.

Quinque verò genus probationis constabit ex sequentibus notis & signis Mesiam.

CAPVT VI.

De notis ac signis Mesia à Prophetis prædictis, ubi etiam simul ostenditur in Christo Domino fuisse reperta.

Quintum genus probationis constat vaticinijs, quæ ad unguem in Christo Domino completa sunt, ut prædixerat Daniel illis verbis: *Ut adimpleatur visio & prophetia*. Christo enim Domino veniente in mundum, impleta sunt omnes Prophetia: quia quæcunque prædixerunt Prophetæ Mesiam dicturum & passurum, ea omnia Dominus dixit, fecit, ac passus est: ideo etiam dixit ipse Dominus Math. 5. *Non veni solvere legem, sed adimplere*. Et ipsi Evangelistæ, cum narant dicta, facta, & passiones Christi, sæpe notare solent, *Ut adimpletur quod dictum fuerat per prophetam*.

Notandum vero est cum Pereyra in locum illum Danielis, in Græcâ lectione pro impleatur, haberi signetur, quasi dicat: *Ut signetur visio & Prophetia, quam lectionem secutus est Tertullianus, in lib. adversus Judæos, idem tamen est signari sive adimpleri Prophetias, ut ipse Tertullianus sequentibus verbis docet: Quid est, inquit, quod dicit Angelus, Signari visum & Prophetiam? Quoniam omnes Prophetæ nuntiabant de illo quod esset venturus, & pati haberet. Igitur quoniam adimpleta est Prophetia per adventum ejus, propterea signari visionem, & Prophetiam dicebat: ipsi enim signaculum fuit omnium Prophetiarum, adimplens omnia, quæ retro deo Prophetæ nuntiaverant. Post adventum enim Christi & passionem ipsius, jam non visio, neque Prophetia est, qui Christum nuntiet venturum. Denique hoc si non ita est, exhibent Judæi post Christum Prophetarum aliqua volumina*

Quarto ex prædictionibus. Septem Domini nostri prædictiones. a Luc. 10. b Jo. 14. c Joan. 16. d Mat. 26. e Act. 1. f Ioan. 10. g Mat. 16. h Mat. 20.

Matth. 5.

Pereyra.

Tertull.

na, vel Angelorum aliquorum visibilia miracula, qua retro Patriarche viderunt, usque ad adventum Christi, qui tam venit, ex quo signata est visio, & prophetia, id est, scriptura. Et merito dicit Evangelista, lex & Prophetia usque ad Joannem baptizatorem: Baptizato enim Christo, id est, sanctificante aquas in suo baptizate, omnia plenitudo spiritualium retro Charismatum in Christo cessarunt, signante visionem, & prophetias omnes, quas adventu suo adimplevit. Unde firmissimè dicit, adventum ejus firmare visum & Prophetias. Hæc Tertullianus.

Hæc Messie signa & indicia diffusius & enucleatius exponit nost. Domini cus à SS. Trinit. Tom. 5. sua Bibliotheca Theolog. ibi. 4. sect. 7. cap. 4. à pag. 377 usque ad p. 426.

Quare nostro instituto valde consentaneum est, si hoc loco doceamus, omnia Prophetarum oracula in Christo, & per Christum esse impleta: nam cum vatum oracula certa quasi quedam signa, & indicia Messie eò præmissa fuerint à DEO, ut his Messias mortali & passibili carne indatus, in mundum aliquando venturus, sine ullo errore, ac sine magna difficultate cognosci, ac deprehendi possent; statendum est eum, in quo omnia prædicta signa convenirent, fuisse verum Messiam: alias illa signa incerta & fallacia essent, cum per illa eorum homines indocti, extra ipsorum culpam in gravissimum errorem colendi pro Messia non verum Messiam, inducerentur. Hæc autem omnia Prophetarum oracula sive signa in Domino JESU repetita fuerunt, eaque tam proprie, tamque aperte & explicatè Christo conveniunt, ut de illis minime possit dubitari: ita ut non tam futurarum rerum prædictiones, quàm præteritarum narrationes esse videantur, nec illi prævidisse res alio tempore gerendas, sed rebus ipsis factis intervenisse: ita ut verè possit dici, quosdam illorum, quædam de Christo non minus distinctè quàm Evangelistas descripsisse.

Sed dices: Quare Judæi tam apertis Prophetarum testimonijs non credunt? Resp. docente Pereyra in Daniel lib. 10. quod licet Prophetarum varietas ante Christi adventum, propter futurarum rerum obscuritatem difficilissima essent intellectu: eadem tamen abundè impleta sunt, & promissa DEI & Prophetarum varietas, facilem habent intelligentiam & explicationem. Judæos autem, qui non credunt adhuc venisse Messiam, necesse est, cum Prophetarum libros legunt, dubios, perplexos, & planè cæcos esse, & tanquam in labyrintho quodam abertantes nullum reperiri exitum, ac similes esse eorum, qui nullo duce nulloque lumine, per tenebrosa & prærupta loca iter facientes, passim offendunt, nec raro in profundum præcipites aguntur.

Irenæus.

Sic profecto est, ut præclare dicit Irenæus quadragesimo tertio capite libri IV. adversus hæreses: Omnia (inquit) Prophetia priusquam habeat effectum, ambigua & ænigma est hominibus, cum autem venerit tempus ejus, & evenerit, quod prophetatum est, tunc Prophetia habent liquidam & certam expositionem. Propter hoc Judæis cum nunc legitur lex & Prophetia, fabula similis est, non enim habent expositionem omnium rerum pertinentem ad adventum Filij DEI, qui est secundum hominem. At Christianis cum legitur prophetia, thesaurus est absconditus in agro, cruce Christi revelatus & explanatus, ditans sensum hominum, & ostendens DEI sapientiam. Sic Irenæus. Nulla igitur difficultas est credenti Prophetis Evangelium persuadere: non sanè major, quam (si parva licet componere magnis) tenenti scientiam aliquam subalternam. Quapropter Irenæus, quadragesimo primo capite libri IV. adversus hæreses, propterea exillimat dixisse Paulum, se plus omnibus laborasse,

Cut Paulus dixerit se plus omnibus laborasse

quia cum ipse prædicator Apostolus, & Doctor gentium esset constitutus, magis laboriosum & arduum sibi fuerit gentibus, quàm Judæis Evangelium tradere. Gentes namque nec legem à DEO scriptam, ut Judæi acceperant, nec Prophetas novæ, nec expectabant Messiam, & unius veri DEI notitiam pauci, cultum vero & Religionem ferè nulli tenebant: sed circa DEI omnipotentiam caligantes, circa providentiam vacillantes, de animorum nostrorum immortalitate perplexi, de mundi origine atque interitu dubij, de ultimo fine hominis incerti, in densissimis errorum tenebris versabantur, & in altissimis nefandorum scelerum sordibus volutabantur, quanto pluribus erroribus, & flagitijs implicati, tanto longius à veritatis perceptione remoti. At Judæis, quibus, ut Paulus inquit, credita erant eloquia Dei, quorum adoptio erat filiorum, & gloria, & testamentum & legislatio, & obsequium, & promissa, judæi inquam, nisi voluntaria eos ignoratio & mania obcecasset, & nisi contumax ad verus veritatem atque obfirmatus animus, omnem ad eorum mentes illuminandi aditum luci divinæ præclusisset, proclivissimum fuisset Evangelicam doctrinam probari ac persuaderi. Sed jam quæ fuerint de Messia Prophetarum oracula, & quemadmodum ea in Domino JESU Christo perfectissimè completa sint, breviter ostendamus, afferentes primum signa sive notas, quibus DEUS per Prophetas nobis voluit Messiam venturum revelare.

Prima NOTA : de adventu Messie.

Principio DEUM in terris aspectabili & humana forma conversaturum cum hominibus, gravissimis verbis variè notatus est Baruch, Cap. tertio, Hic est, inquit, DEUS noster, & non est in abitu alius adversus eum, hic advenit omnem viam disciplinæ, & tradidit illam Jacob puero suo, & Israel dilecto suo. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est. Similiter Isaias cap. 35. DEUS ipse veniet, & salvabit nos. Atque alio loco: Unam dirumpetes cales, & descendentes!

Secunda NOTA, fuit Davidica & regia propagatio ex semine David.

Hieremias 23. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & suscitabo David germen justum, & regnabit Rex, quem locum de Christo intelligunt omnes Hebræi, & hanc notam esse impletam in Christo docet Matthæus, in ipso statim Evangelij exordio, Liber (inquit) generationis IESU Christi filij David, &c.

Tertia

Tertia NOTA: IESVS conceptus ex Virgine, & natus.

Isa. 7. Haec 7. Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum. Ecce Virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel. Hoc testimonium, quod etiam Mathaeus Evangelista in MARIA completum posuit, adversus iudeos, & hereticos vix est ullus ex Patribus, qui non pertractet. Iustinus Martyr. Mat. 1. egr. in Tryphonem, & in secunda pro Irenaeus. Christianis Apologia, Irenaeus li. 3. cap. 9. & 21. & Athanasius. 24. Athanasius de incarnatione verbi late. Cyprianus. 24. Athanasius de incarnatione verbi late. Basil. Mag. Epiphanius. Domini, Richardus de Sancto Victore. Rich. de S. Victore. Eusebius lib. 7. cap. 1. Euseb. Item Prov. 30. Tria sunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro; viam aquilae in caelo, viam colubri super petram, viam navis in medio mari, & viam viri in Virgine. Sic habet interpretatio septuaginta seniorum. Quare de virgineo partu prophetae Salomonem, cum dixit: Sibi penitus esse ignotam viam viri in virgine, sentiant non ignobiles Auctores, Cornelius Iansenius in Proverb. cap. 30. Nicolaus Nicaenensis. Lira ibi tem, Ludovicus Leo Augustinianus de nominibus Christi lib. 3. Haec nativitas ex Virgine demonstrata est. Mat. 1. Cum esset desponsata Mater IESU MARIA JOSEPH, antequam conveniret, inventa est habens in utero de Spiritu Sancto, &c. Luca 1. Secundo Luc. primo Spiritus sanctus supervenit in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.

Quarta NOTA: IESVS in Bethlehem natus pauper & Rex.

Mic. 5. Primo Micheas 5. Et tu Bethlehem Ephrata parvulus es in millibus Iuda: ex te enim mihi egredietur, qui sit dominator in Israel, & egressus eius ab initio, a diebus aeternitatis. Celebre vaticinium est, quod Mathaeo teste scribere agnovimus; Joanne auctore, etiam turbis. Tractat hoc Iustinus in 2. Apol. g. Chryso. in dem. quod Christus Deus. Iustinus lib. 2. de parte divina leg. c. 21. Eusebius lib. 7. cap. 4. & lib. 6. c. 1. Secundo, Ista 9. Parvulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis: Et factus est principatus eius super humerum ejus. Et vocabitur nomen ejus Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri saeculi, Princeps pacis. Multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis: super solium David & super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud, & corroboret in iudicio & in justitia a modo & usque in sempiternum. Non indiget expositionibus illustriatissima propheta, quam verant ubique Sancti: Hieronymus illic, Euseb. lib. 7. c. 4. & lib. 9. cap. 6. Basil. lib. 2. contra Eunomium. Ambrosius in c. 8. ad Romanos. Chrysost. in homil. contra Anomaeos. Cyrillus. Serm. de occursu Domini, Augustinus. Serm. 10. de tempore & lib. Quasi super Iudic. c. 5. 2. 53. 5. 4. & alij alias, sive nocturnam, sive septuaginta lectionem consulas, tamen videatur discrepare Abacuc. 3. Hieronymus. Tertio Habac. 3. Consideravi opera tua & expandam in medio duorum annis, quod de puero in praesepe inter animalia collocata refert Prosper. lib. de Divinis traditionibus p. 3. cap. 5. Neque ab eo Ecclesiae sensus valde abhorret, quae in quadam Anapho-

na Nativitatis, canit, Ut animalia viderent Dominum natum, &c.

Primo Mat. 2. Cum natus esset IESUS in Bethlehem Iuda. Secundo Luc. 2. Ascendit autem & Ioseph à Galilea de civitate Nazareth, in Iudaeam civitatem David, quae vocatur Bethlehem, eo quod esset de domo & familia David, ut profiteretur cum MARIA desponsata sibi uxore pregnante. Factum est autem, dum esset ibi, impleti sunt dies, ut pareret. Et peperit filium suum primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit eum in praesepe, quia non erat ei locus in diversorio. Tertio Joan. 7. Nonne Scriptura dicit, quia ex femine David, & de Bethlehem castello, ubi erat David, venit Christus?

Quinta NOTA: IESVS vocatus octavo die.

Primo, Numer. 13. Vocavit, quae Osee filium Numeri Iosue, Iesum. Iosue ministrum Moysi, postea ducem populi Hebraei, à quo introducti sunt filij Israel in terram promissionis, divina scriptura saepe vocat Iesum, nomine divinitus immutato, ut significet Iesum Salvatorem, cuius typus fuit. Hoc mysterium magnifice celebrant Sancti Patres. Iustinus quidem in colloquio; Tertullianus vero adversus Iudeos; Hieronymus lib. 1. contra Iovinianum; Ambrosius in psalmum 39. Omnino optime Augustinus lib. 10. contra Faustum lib. 19. quare bene de illo Propheta Ecclesiasticus.

Secundo Ista. 19. Mittet eis Salvatorem & pugnatorem qui liberet eos. Euseb. lib. 2. demonstrat. 35. & lib. 7. cap. 6. Cyrillus de incarnat. unigeniti, cap. 3.

In Evangelistis primò Luc. 2. Vocatum est nomen ejus IESUS, quod vocatum est ab Angelo, priusquam in utero conciperetur. Secundo Mat. 1. Vocatum nomen eius IESUS: ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum.

Sexta NOTA: Adoratus à Magis.

Primo Numer. 24. Videbo eum sed non modò intuebor illum, sed non prope. Orietur stella ex Jacob, & consurgit virga de Israel: & percussit duces Moab, vastabitque omnes filios Seth, & erit Adamae possessio ejus. Hieronymus in 2. Mat. 2. Mat. 2. de Epiphania, Prosper de praedict. p. 3. cap. 6. Athanasius de incarnatione verbi, Irenaeus lib. 3. c. 9. Basil. Homil. de Epiphania, Iustinus in Tryphonem, Eusebius lib. 9. Demonstratio late.

Secundo Psalms. 71. Reges Tharsis & insulae munita offerent: Reges Arabum & Saba dona adducent. Et adorabunt eum omnes gentes: omnes Reges servient ei. Ecclesia in officio Epiphaniae, Hieronymus lib. 4. de Trinitate, Prosper de praedict. p. 3. cap. 6. Tertullianus lib. 3. adversus Marcionem.

Tertio Ista 60. Inundatio camelorum operiet te: Dromedary Madian & Epaphra. Omnes de Saba venient, aurum & ibus deferentes, & laudem Domino annuntiantes. Chrysost. Homil. 2. in 2. Mat. 2. Prosper de praedict. p. 3. c. 6. Auctor operis imperfecti in Mat. 2. cap. 2.

In Evangelistis, primò Mat. 2. Cum natus esset IESUS in Bethlehem Iuda: in diebus Herodis Regis, ecce Magi venerunt ab Oriente Hierosolymam, dicens: Ubi est, qui natus est Rex Iudaeorum? vidimus enim stellam ejus in Oriente, & venimus adorare eum.

Septima NOTA : IESVS in Ægyptum fugiens, & inde revocatus.

Isa. 19. Euseb. Casar. Chrysof. Hieron. Ambros. Athanas. Prosper. &c.

Primò Itait 19. Ecce Dominus ascendet super nubem levem, & ingreditur Ægyptum, & commovebuntur simulacra Ægypti à facie ejus. Eusebius Cæsariensis lib. 6. historia Ecclesiastica cap. 20. & lib. primo de demonst. Evang. cap. 4. & lib. 8. cap. 5. Chrysof. in 2. cap. Matth. Hieronym. in 19. Esai. Ambros. de Institut. virgin. Athanas. de incarnat. Verbi. Prosper. de prædict. par. 3. c. 2. Nubem levem vult Euseb. Christi corpus. Hebraicè dicit legi, crassitudinem levem, quod corpus fuerit de Spiritu Sancto conceptum.

Osee 11.

Secundo Osee 11. Ex Ægypto vocavi filium meum. Matthi nobis auctoritas sufficere debet, ut veram de Christo prophetiam accipiamus: cuius sensum tenet Irenæus lib. 3. c. 9. Chrysof. in demonstrat. quod Christus sit Deus, Prosper de prædict. p. 3. c. 8. Athanasius de Incarnat. Verbi. Iulianus lib. 2. de parte divina legis. cap. 22. Euseb. Cæsar. lib. 9. Demonstr. 4.

Irenæus Chrysof. Prosper. &c.

Matth. 2.

In Evangelistis, Primò Matth. 2. Angelus Domini in somni apparuit Joseph, dicens; Surge, & accipe pueram & matrem ejus, & fuge in Ægyptum, & esto ibi usque dum dicam tibi.

Octava NOTA : Propter Christum parvuli occisi.

Jerem. 31.

Hierem. 31. Vox in excelsis audita est, lamentationis, luctus, & fletus, Rachel plorantis filios suos, & nolentis consolari super eis, quia non sunt. Prosper de prædict. p. 3. c. 9. Chrysof. in demonstrat. quod Christus sit Deus. Iulianus in Colloquio.

Prosper. Chrysof.

Matth. 2.

In Evangelistis, Matth. 2. Tunc Herodes videns, quoniam illusus esset à Magis, iratus est valde, & mirtens occidit omnes pueros in Bethlem, & in omnibus finibus ejus. Tunc impletum est, quod dictum est per Hieremiam, &c.

Nona NOTA : IESVM Ioannes Baptista præcursor annuntiat.

Isai. 40.

Primò, Isai. 40. Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri. Omnis vallis exaltabitur: & omnis collis & mons humilietur: & erunt prava in directa, & aspera in vias planas. Et revelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro pariter, quod os Domini locutum est. De se ipso hæc pronuntiavit Joannes ipse Joannus 1. cui

Ioan. 1. Matth. 3. Marc. 1. Luc. 3. Iulianus. Prosper. Euseb. &c. Malach. 3.

Matthæus 3. Marc. 1. Lucas 3. cap. suffragantur, satis idonei in interpretes divinæ prophetiæ: ut plures requirere otiosum sit. Si quis tamen requirat, legat Iulianum in s. o Colloquio, Prosperum Aquitanicum in Prædicationibus suis par. 3. c. 1. Eusebium copiosè lib. 9. dem. 5. Secundo, Malach. 3. Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam. Hono-

rans Baptistam Christum, hanc de illo prophetiam exponere dignatus est Matthæi 11. Luc. 7. Sed interim in Hebraica nostraque lectione, sub prima persona legimus, Præparabit viam meam, & faciem meam. In Evangelistis verò sub secunda personâ: Præparabit viam tuam & faciem tuam. Ut planè discamus, sive pater intelligatur loqui, sive Filius, eandem esse sententiam, quia utriusque una natura est, eademque voluntas.

In Evangelistis, Primò Joan. 1. Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Joannes. Hic venit in testimo. nium, ut testimonium perhiberet de lumine. Secundo, Luc. 3. Factum est verbum Domini super Joannem Zacharie filium in deserto. Et venit in omnem regionem Jordanis prædicans Baptismum penitentis, & remissionem peccatorum.

Decima NOTA : IESVS discipulos pauperes, & idiotas vocans ad Apostolatam.

Primò, Isai. 8. Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Dominus in signum & portentum Israel à Domino exercituum, qui habitas in monte Sion. Paulus ad Hebræos 2. affect de vocatione Apostolorum, & lignis ab ijs pepercatis, Euseb. lib. 9. de Demonstr. Evang. cap. 14. Cyrillus in 8. Isai. Origenes homil. 7. in cap. 8. Isai.

Secundò, Hier. 16. Mittam ad eos piscatores, & piscabuntur eos; & venatores & venabuntur eos. Prosper de Prædict. p. 3. cap. 12.

Tercidò Isaiæ 29. Civitatem sublimem humiliabit, humiliabit eam usque ad terram, destruet eam usque ad pulverem. Conculcabit eam pis, pedes pauperum gressus egenorum. Cyrill. lib. 3. in Isai. de ijs dicit hæc scripti, quibus Christus dedit potestatem calcandi super serpentes. Hieronymus per pauperum de Christo, de Apostolis gressus egenorum.

In Evangelistis, primò, Mat. 4. Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum. Secundo, Act. 4. Comperto quod homines essent sine literis & idiotæ, admirabantur, cognoscabant eos, quia cum IESU fuerant.

Vndecima NOTA : IESVM audiunt & sequuntur turbæ innumeræ.

Mich. 4. Et erit in novissimo diebus, erit mors domus Domini preparatus in vertice montium, & sublimis super colles, & fluent ad eum populi. Et properabunt gentes multe, & dicent, Venite ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Isaac, & docebit nos de vijs suis, & ibimus in semitis ejus: quia de Sion egredietur lex, & verbum Domini de Hierusalem. Et iudicabit inter populos multos, & corrumpet gentes usque in longinquum. Hieronymus in 2. Esai. ad IESUM docentem in monte referret: eodem modo in 4. Michæ, referens verba Matthæi 4. Basilisus & Augustinus ad concursum hominum post Spiritus Sancti descensum ad Evangelicam legem, eodem modo Iulianus in 2. Apolog. & in colloquio. Itemque Euseb. lib. 6. cap. 13.

Matth. 4. In Evangelistis, Primò, *Matth. 4.* Et sequuta sunt eum turba multa de Galilea, & Decapoli, & de Hierosolymis, & de Judea, & de trans Jordanem. Secundo *Luc. 5.* Cum turba irruerent in eum, ut audirent verbum Dei. Tertio *Marc. 6.* Erant, qui veniebant, & redibant multi, & ne spaium manducandi habebant. Quarto *Marc. 1.* Et cum invenissent eum, dixerunt ei, quia omnes te querunt.

Duodecima NOTA: IESVS cum hominibus benignè suaviterque conversans.

Isa. 42. *Isa. 42.* Ecce servus meus, suscipiam eum; electus meus, complacuit sibi in illo anima mea. Dedi spiritum meum super eum. Judicium gentibus proferet. Non clamabit neque accipiet personam, nec audietur vox ejus foris. Calamum quassatum non conteret. Et limbum fugivimus non extinguet. In veritate educet iudicium. Non erit tristis neque turbulentus, donec ponat in terra iudicium, & legem ejus in insula expectabunt. **Chrysof.** Justin. **Euseb. & c.** in Tryph. **Euseb. lib. 9. c. 15.** Basil. in Reg. c. 29. Tertull. 4. adv. Marcion. Hilar. in Psal. 131. Pro, non erit tristis neque turbulentus Septuaginta habent splendebit, & non conteretur. Sic legit Augustinus 20. lib. de Civit. c. ultim.

Matth. 11. In Evangelistis, Primo, *Matth. 11.* Venite ad me omnes qui laboratis, & disceite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Secundo: *Luc. 9.* Nescitis cuius Spiritus estis. Filius hominis non venit homines perdere, sed salvare. Tertio, *Luc. 4.* Mirabantur de verbis gratia, quae procedebant de ore ejus. Quarto, *2. Cor. 10.* Obsecro vos per mansuetudinem & modestiam Christi. Quinto, *Rom. 15.* Unusquisque proximo suo placeat in bonam. Etenim Christus non sibi placuit.

Decima tertia NOTA: IESVS peccatores benignè excipiens.

Mich. 4. Primò, *Mich. 4.* in die illa dicit Dominus, Congregabo claudicantem: & eam quam eieceram colligam; & quam afflixeram consolabor: Et ponam claudicantem in reliquias, & eam qua laboraverat in gentem robustam: & regnabit Dominus super eos in monte Sion, ex hoc nunc & usque in aeternum. Hieronym. lib. 1. in Mich. de priore Domini adventu, in quo peccatores salvati sunt. Eodem se. è modo Arias Montanus.

Isaia 35. Secundo, *Isaia 35.* Ibi in cubilibus, in quibus primum dracones habitabant, orietur vivor calami & junco, Et erit ibi semita & via, & via sancta vocabitur. Hieronym. Gregorius 29. Moral. cap. 14. lib. 2. in Ezech. hom. 3. Apud septuaginta nomen aliter habetur.

1. Reg. 22. Tertio, *1. Reg. 22.* Et convenerunt ad David omnes, qui erant in angustia constituti, & oppressi a re alieno, & amaro animo, & factus est eorum princeps.

Matth. 9. In Evangelistis, primò, *Matth. 9.* Non veni vocare iustos, sed peccatores ad penitentiam. Secundo,

Luc. 5. *Matth. 11.* Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Tertio, *Luc. 15.* Erant appropinquantes peccatores, & publicani, ut audirent illum. Quarto, *1. Timoth. 1.* fidelis sermo, & omni acceptione dignus, qui Dominus IESVS venit in hunc mundum, peccatores

salvos facere.

Decima quarta NOTA: In parabolis loquens.

Psal. 77. *Psal. 77.* Aperiam in parabolis os meum: eruclabo abscondita à constitutione mundi. Tractatus Chrysofomi in Oracione contra gentiles, quod Christus sit Deus, in 5. Tomo.

In Evangelistis, *Matth. 13.* Haec omnia locutus est IESVS in parabolis ad turbas, & sine parabolis non loquebatur eis: ut impleteretur quod dictum erat per Prophetam dicentem, Aperiam in parabolis os meum.

Decima quinta NOTA: IESVM verba docentem, & vitia corripientem infesti persequuntur Scribae & Pharisaei.

Primo, *Psal. 108.* Os peccatoris & os dolosi, super me apertum est. Locuti sunt adversum me lingua dolosa, & sermionibus ois circumdederunt me, & expugnaverunt me gratis. Pro eo, ut me diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam, & posuerunt adversus me mala pro bonis, & odium pro dilectione mea. Euthymius, & Augustinus manifestam esse Prophetiam de Judaeis Christum oppugnantibus. Prosp. de praedict. p. 2. c. 2. Euseb. lib. 10. c. 3.

Secundo, *Sap. 2.* Circumveniamus justum, quia inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & improprietat nobis peccata legis, & diffamas in nos peccata disciplinae nostrae. Promittit se scientiam Dei habere, & filium Dei se nominat. Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est alij vita illius, & immutata sunt via ejus. Tanquam nugaeis estimati sumus ab illo, & abstinet se à vjs nostris, tanquam ab immunditijs, & praefert novissima iustorum, & gloriatur Patrem se habere Deum. Aug. lib. 17. de Civit. cap. 20. dicit appetitissimam esse Prophetiam de Christi passione, & impijs interfectionibus ejus, Cyprianus recitat hunc totum locum de Christo lib. 2. adversus Judaeos cap. 14. & in libro de montibus Sion & Sina.

Tertio, *Isa. 8.* Congregamini populi & vicini, inite consilium, & dissipabitur: loquimini verbum, & non fiet. Et mox: Et erit vobis in sanctificationem, in lapidem offensivum & in petram scandali, duabus domibus Israel, in laqueum, & ruinam habitantibus Hierusalem, & offendent ex eis plurimi, & cadent, & contemnentur, & irrescietur, & capientur. Extrema hujus testimonij ponunt Paulus ad Romanos 9. & Petrus in priore sua Epistola cap. 2. Illa verò superiora, Congregamini & vicini, Cyrillus optime interpretatur de Judaeis à Christo victis, quoties eum tentarunt. Basilus, & Eusebius de perfectione Ecclesiae à gentilibus mota magis accipiunt.

In Evangelistis, Primò *Joan. 8.* Nunc autem querit me interficere hominem, qui veritatem vobis locutus sum, quam audivi à Deo. Secundo, *Joan. 7.* Nemo ex vobis facit legem, quid me queritis interficere?

Tertio, *Luc. 16.* Audiebant autem omnia haec Pharisaei qui erant avari, & deridebant illum. Quarto, *Mar. 22.*

22. Consilium inierunt Pharisaei, ut caperent eum in sermone. Et caetera, quae passim occurrunt.

Decima sexta NOTA : IESVS Hierosolymam a fello vectus ingrediens, & magnificè exceptus.

Zachar. 9. Primo, Zachar. 9. *Exulta satia filia Sion, iubila filia Hierusalem: Ecce Rex tuus veniet tibi iustus & salvator: ipse pauper & ascendens super asinum & super filium asina.* Cyprian. 2. *advers. Iudaeos ca. 29.* Justin. in 2. *Apolog.* & in *Colloquio.* Chryl. quod Deus sit Christus in 5. *Tomo. Prosper de Prædict. p. 3. ca. 16.* Euseb. lib. 9. *cap. 17. f. 2.*

Cyprian. Justin. Chryl. Pr. sp. r. Euseb. Psal. 8. Matth. 21. Chryl. Euthym. Secundo, Psal. 8. *Ex ore infantium & lactentium perficisti laudem propter inimicos tuos, ut destruas inimicum & ultorem.* Ipse Dominus Matth. 21. Chryl. in *Demonstrat.* quod Christus sit Deus, Euthymius optimè.

In Evangelistis, Matth. 21. *Adduxerunt asinam & pullum, & imposuerunt super eos vestimenta sua, & eum de super sedere fecerunt.* Secundo, *Turbæ autem quæ præcedebant & quæ sequebantur clamabant dicentes: Hosanna filio David. Benedictus qui venit in nomine Domini. Hoc autem factum est, ut impleretur quod dictum est.*

Decima septima NOTA : IESV obedientia usque ad mortem.

Isa. 50. Primo Isai. 50. *Erigit mane, mane erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum.* Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abij. *Corpus meum dedi percussentibus, & genas meas vellentibus.* Nazian. in *Apolog.* Tertullianus. 4. *contra Marcionem.* Origenes *Homil. 3. in 22. cap. Genes.*

Psal. 35. Secundo Psal. 35. *Sacrificium & oblationem nolui: aures autem perficisti mihi. Holocaustum & pro peccato non postulasti: tunc dixi ecce venio. In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam. Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei.* Hoc testimonium commemorat Apollol. ad *Hebr. 10.* *braos 10.* ut ostendat obedientiam Christi in oblatione corporis sui nobis DEUM reddidisse pacatum atque propitium, quemadmodum docet etiam ad Romanos scribens. Legi potest Euthymius ac cæteri Auctores hoc loco.

Joan. 15. In Evangelistis, Joan. 15. *Sed ut cognoscat mundus, quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi* 2. *Phil. 2.* *Pater sic facio: surgite eamus hinc.* Secundo, Philip. 2. *Hoc sentite in vobis, quod & in Christo f. EST, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se equalem Patri: sed se ipsum exinanivit formam servi accipiens: in similitudinem hominum factus, & habitu inventus, ut homo. Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*

CAPVT VI.

NOTÆ aliæ de morte, passione, resurrectione ac ascensione ad cælos Mesia.

ETI omnes Christi actus à Prophetis fuerint prænuntiati, præcipuè iamen, ut auctor est Irenæus l. 4. *adversus her. c. 66.* passiones Christi in libris Prophetarum sunt descriptæ: ut enim ex sequentibus apparebit, nusquam Spiritus Prophetiæ, neque uberior, neque illustrior apparet, quam in Christi passionibus, opprobriis, & doloribus declarandis. Quod non sine divino Consilio factum existimamus, nempe ut scandalum crucis ab humanis cordibus removeretur, atque ea DEI sapientia & virtus, quæ in passione elucebat copiosissimè, vocatis in regnum Dei commendaretur; quare & ipse Christus crebro atque aperè discipulos de morte sua, ac passione commonefaciendos antè puiavit: ut quod in viris turpe erat supplicium crucis, id à Christo charitate hominum ardenti susceptum salutis nostræ trophæum, ac gloriæ DEI decus esset sempiternum.

Eccè, inquit discipulos alloquens, Luc. 18. *ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia, quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis, quæ statim explicat: Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conuictur, & postquam flagellaverint, occident eum, & tertia die resurget.* Atque alio loco Luc. 22. & Esai 53. *Quod scriptum est oportet impleri in me: Et cum iniquis deputatus est, Est enim ea, quæ sunt de me sinem habent. Et rufus: Filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de eo.* Mox etiam ad Petrum Matth. 26. *Quomodo ergo implebantur scripturæ, quæ sic oportet fieri? Et postquam à mortuis resurrexit duobus diebus, facientibus ac de ipso sermone in vobis sese comitem adiungens: O, inquit, stulti & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt Propheta! Nonne hæc oportuit pati Christum, & sic intrare in gloriam suam? Et incipiens à Moysè, & omnibus Prophetis interpretabatur illis in omnibus Scripturis, quæ de ipso erant. Atque eodem die Apostolis apparetis repetit, quæ pridem de scripturis in ipso complendis commonefecerat. Hæc, ait, sunt verba quæ locutus sum ad vos cum essem adhuc vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege, Moysi, & Prophetis, & psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas, & dixit eis: Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die, & predicari in nomine ejus penitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes.*

Hæc Scripturarum luce perfulsus Petrus ait: De qua salute exquisierunt atque servati sunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetaverunt, servantes in quod, vel quale tempus significaret in eis Spiritus Christi: prænuntians eas, quæ in Christo sunt, passiones & posteriores glorias: quibus revelatum est, quia non sibi metipsis, vobis autem ministrabant ea, quæ nunc nunciata sunt vobis, per eos qui evangelizaverunt vobis. Passiones Christi, quas dicat, perspicuum est, irrisiones nempe,